

Dr. İzzet Mert Ertan

**Sosyal Hakların Uluslararası
Korunması ve Avrupa Sosyal
Şartı Sistemi**

İstanbul - 2015

Beta

Yayın No : 3190
Hukuk Dizisi : 1563

1. Baskı - Ocak 2015 - İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 333 - 217 - 6

Copyright© Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı-Cilt : Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cad. Yoğurtçu Faik Sok. No: 3 Taksim Beyoğlu/İST.
Tel: (0-212) 249 40 60 (Sertifika No. 13723)
Kapak Tasarım : Veysel Coşkun

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş. (Sertifika No. 16136)
Narlıbahçe Sokak No. 11
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 513 87 05 - 511 36 50
www.betayayincilik.com

ÖNSÖZ

Akademik kariyerime başladığım 2005 yılından itibaren çalışmalarımı sosyal haklar üzerine yoğunlaştırdım. Yakın zamanda bitirmeyi umduğum bir kitapla en azından temel çalışma alanı olarak bu konuyu bir kenara bırakmayı planlıyorum. Elinizdeki bu çalışma ilk dönemlere, henüz sosyal haklara ilişkin uluslararası tartışmaları anlamaya çalıştığım döneme ait. Meslektaşlarımla ısrarı sonucu yayınlamaya karar verdim. Okuyucuyu yanlış yönlendirmeyi önlemek üzere bazı noktalarda güncellemeler yaptım. Şüphesiz ki eksikliklerle maluldür.

Bu vesileyle meslek hayatımın başından itibaren bana destek veren Prof. Dr. M. Semih Gemalmaz'a, Doç. Dr. H. Burak Gemalmaz'a, birlikte çalışma şansını yakaladığım meslektaş ve arkadaşlarıma ve tabii ki aileme sonsuz teşekkürler.

İzzet Mert Ertan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	5

I. BÖLÜM

İNSAN HAKKI OLARAK SOSYAL HAKLAR

A. Genel Olarak	5
B. Tarihsel Arkaplan	6
C. Sosyal Hakların Etkili Korunmasının Önündeki Engeller ve Bu Engellerin Aşılması.....	8
1. Medeni ve Siyasi Haklar ile Sosyal Haklar Arasındaki Hiyerarşi....	9
2. İnsan Haklarının Bölünmezliği, Karşılıklı Bağımlılığı ve Karşılıklı İlişkisi	13
3. Hiyerarşinin Aşılmasında Bir Basamak: Yükümlülük Tipolojileri ...	16
4. Etkili Koruma Yolunda Adımlar: Geçirgenlik ve Bütüncül Yaklaşım.....	22
D. Genel Değerlendirme	24

II. BÖLÜM

SOSYAL HAKLARIN SPESİFİK TANIMA VE KORUMA SİSTEMİNE İHTİYACI OLUP OLMADIĞI MESELESİ

A. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sistemi	29
1. Genel Olarak	29
2. Sözleşme'de Düzenlenen Haklar Kapsamında Sosyal Hakların Korunması	30
a. Adil Yargılanma Hakkı / Usuli Koruma	30
b. Yeterli Bir Düzeyde Yaşama Standardına Sahip Olma Hakkı...	32
c. Sendika Hakkı/Örgütlenme Özgürlüğü	33
d. Sağlık Hakkı.....	35
e. Sosyal Güvenlik Hakkı.....	37

B. Amerikalılararası İnsan Hakları Sözleşmesi Sistemi	39
1. Genel Olarak	39
2. Sözleşme'de Düzenlenen Haklar Kapsamında Sosyal Hakların Korunması	39
a. Sağlık Hakkı.....	39
b. Sosyal Güvenlik Hakkı	42
c. Örgütlenme Özgürlüğü / Sendika Hakkı	43
C. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Sistemi	44
1. Genel Olarak	44
2. Sözleşme'de Düzenlenen Haklar Kapsamında Sosyal Hakların Korunması	45
a. Sendika Hakkı / Örgütlenme Özgürlüğü	45
b. Beslenme ve Sağlık Hakkı	46
c. Sosyal Güvenlik Hakkı	49
D. Genel Değerlendirme	52

III. BÖLÜM

SPESİFİK OLARAK SOSYAL HAKLARI KORUYAN SİSTEMLER

A. Uluslararası Sistem.....	57
1. Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi.....	57
a. Genel Olarak	57
b. Maddi Hukuk.....	58
c. Denetim Sistemi	62
(1). Rapor Usulü	63
(2). Seçmeli Protokol ile Öngörülen Usuller.....	65
2. Uluslararası Çalışma Örgütü	69
a. Genel Olarak	69
b. Maddi Hukuk.....	70
c. Denetim Sistemi	71
(1). Rapor Usulü	71
i. Taraf Olunan Sözleşmelere İlişkin Raporlar.....	72
ii. Taraf Olunmayan Sözleşmelere İlişkin Raporlar.....	73
(2). Şikayet Başvurusu Usulü.....	73
i. Anayasa Temelli Başvuru Usulü.....	74
ii. Tematik Şikayet Başvurusu Usulü	75

B. Bölgesel Sistemler.....	75
1. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi.....	75
a. Genel Olarak.....	76
b. Maddi Hukuk.....	77
c. Denetim Sistemi.....	84
2. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı.....	85
a. Genel Olarak.....	85
b. Maddi Hukuk.....	86
c. Denetim Sistemi.....	88
C. Ara Sonuç.....	90

IV. BÖLÜM

AVRUPA SOSYAL ŞARTI SİSTEMİ

A. Genel Olarak.....	95
B. Avrupa Sosyal Şartı Sisteminde Korunan Haklar (Maddi Hukuk Boyutu).....	100
1. Hak Listesi ve Genişleme.....	100
2. Hakların Uygulanmasının Kayıtlanması.....	105
a. Sınırlama.....	106
b. Aykırı/Sapma Önlemi/Derogasyon.....	106
c. Bölgesel ve Kişilere İlişkin Kapsam.....	107
C. Avrupa Sosyal Şartı'nın Denetim Sistemi (Usul Hukuku Boyutu) ..	109
1. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi.....	109
2. Rapor Usulü.....	112
a. Kabul edilmiş hükümlere ilişkin raporlar.....	113
b. Kabul edilmemiş hükümlere ilişkin raporlar.....	121
3. Toplu Şikayet Başvurusu Usulü.....	122
a. Toplu Şikayet Başvurusunda Bulunabilenler.....	123
b. Şikayetin Konusu.....	125
c. Başvurunun İncelenmesi Usulü.....	126
(1) Kabul edilebilirlik incelemesi.....	126
(2) Başvurunun esastan incelenmesi.....	131
(3) Bakanlar Komitesi Aşaması.....	132
SONUÇ.....	134
KAYNAKÇA.....	137

KISALTMALAR

a.e.	: aynı eser
a.g.b.	: adı geçen belge
a.g.d.	: adı geçen derleme
a.g.e.	: adı geçen eser
ADÖ	: Amerikan Devletleri Örgütü
AİHHK	: Afrika İnsan ve Hakların Hakları Komisyonu
AİHHM	: Afrika İnsan ve Hakların Hakları Mahkemesi
AİHHS	: Afrika İnsan ve Hakların Hakları Şartı
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AJIL	: American Journal of International Law
AmeİHK	: Amerikalılararası İnsan Hakları Komisyonu
AmeİHM	: Amerikalılararası İnsan Hakları Mahkemesi
AmeİHS	: Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi
AmeİHS/ESKHP	: Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Alanında Ek Protokolü
ASHK	: Avrupa Sosyal Haklar Komitesi
ASŞ	: Avrupa Sosyal Şartı
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
dp.	: dipnot

ed.	: Editör
EHRLR	: European Human Rights Law Review
EİHB	: Evrensel İnsan Hakları Bildirisi
EJIL	: European Journal of International Law
EKOSOK	: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey
ESKHK	: Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi
ESKHS	: Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
EURLR	: European Law Review
GG-ASS	: Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı
HDÖ	: Hükümetler-dışı Örgüt
HRQ	: Human Rights Quarterly
İHK	: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi
Karş.	: karşılaştırınız
md.	: madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MSHS	: Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
NQHR	: Netherlands Quarterly of Human Rights
par.	: paragraf
s.	: sayfa
TODAİE	: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü
vd.	: ve devamı
v.d.	: ve diğerleri
Vol.	: Volume
y.y.	: yayın yeri yok